

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list s prilogo „Vrtnar“.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe vojvodine kranjske.

Urejuje Gustav Pirc, družbeni tajnik.

Kmetovalec* izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stoji s prilogo vred 2 gld., za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 1 gld. na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) zaračunjajo se po nastopni ceni: Inserat na celi stran. 16 gld., na 1/2 strani 8 gld., na 1/4 strani 5 gld. in na 1/8 strani 3 gld. Pri večih naročilih velik rabat. Družabnikom izdatno ceneje.

Vsa pisma, naročila in reklamacije pošiljati je c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, v Salendrovih ulicah števil. 3.

Št. 18. V Ljubljani, 30. septembra 1892. Leto IX.

Obseg: O prihodnji trgatvi. — Žitna rja. — Razne reči. — Vprašanja in odgovori. — Gospodarske novice. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Tržne cene. — Inserati.

O prihodnji trgatvi.

V.

Češče smo omenjali, da je vino izdelek iz mošta. Mošt preide v vino po kipejni, in trdili smo, da je vino tem boljše, kolikor bolj pravilno je kipelno. V pravilno kipeenje je potrebna tudi primerna toplota. Zakaj? Zato, ker gliva, ki provzročuje kipeenje, mora imeti za svojo rast in razmnoževanje ravno tako primerne toplote, kakor vsaka druga rastlina. Izkušnje so pokazale, da je kipelni glivi najprimernejša toplota 18° C. V taki toploti se hitro razmnožuje ter naredi, da se sladkor čim prej pretvori v alkohol. Kolikor hitreje se to vrši, tem boljše je za bodoče vino. To pa iz tehtnih vzrokov. Prvič se vsled kipeenja izmečejo razne sluzne in beljakovinate tvarine, ki delajo vino motno in kvarljivo. Dalje je znano, da je alkohol nasproten gnilobi. Zdravniki na pr. denejo cele dele človeškega trupla v alkohol (špirit), v katerem jih lahko nespremenjene hranijo leta in leta. Ravno tako ovira alkohol tudi v vinu gnilobo, seveda toliko bolj, kolikor več ga je. Da pa mošt kmalu in popolnoma pokipi, je pa tudi zato važno, da se pomladi v novič ne vzbudi močno kipeenje, ki naredi vino motno in je mnogokrat pokvari. Koliko se pri nas pomladi vina izpridi samo zato, ker ni jeseni dovolj pokipelo! To pa tudi ni čuda, saj je meseca oktobra na Dolenjskem in Štajarskem uže prav pošteno mrz in meseca novembra pa mnogokrat uže sneg. Kako naj torej ob taki mali toploti mošt popolnoma in hitro pokipi? Leseni ali pa tudi zidani, popolnoma na planem

stoječi hrami so jeseni odločno premrzli, pomladi in po leti pa prevroči, in to je pravi vzrok, da se vsako leto na stotine hektolitrov vina izpridi. Prvi pogoj umnemu vinarstvu so dobre kipelne in založne kleti. Kipelne kleti morajo imeti v krajih, koder je jeseni uže mrz, peč, da se med kipeenjem vzdrži toplota od 15 do 20° C. Založne kleti, to so tiste, kamor pride uže narejeno vino, morajo biti pa pod zemljo, da se v njih skozi cele leto toplota le malo spreminja.

V prejšnjem članku smo pisali, kako je surovi mošt v sode naliti in kako ž njim med kipeenjem ravnati. Prvo ali burno kipeenje se v gorki kleti v 5 do 6 dneh dovrši, v mrzlejših v 2 do 4 tednih. Kadar mošt jenja kipeeti, kar je posebno lahko spoznati, če rabimo kipelne vehe, ker v njih neha brkljati, takrat se jenja razvijati ogljikova kislina, ki varuje mošt zraka, in takrat je čas vino do vehe napolniti. Ker se pa še vedno razvija nekoliko kisline, počakajo radi še nekaj časa, da popolnoma zapro vehe. A to odlašanje ima lahko hude nasledke. Iz tega vzroka so naredili vehe, s katerimi je

mogoče sod popolnoma zabiti, a se vendar ogljikovi kislini ne zapre izhod iz sode. Podoba 52. kaže tako vehe in podoba 53. tudi, a v prerezu. Vehe je namreč tako narejena, da more ogljikova kislina skozi cevi *ab*, *c* in *d* odhajati. Nad izhodom teh cevi pri *c* in *d* je pa okolo vehe kavčukov obroček, ki pač pusti uhajati ogljikovi kislini, a brani zraku v posodo. *)

*) Administracija „Weinlaube“ v Klosterneuburgu prodaja take vehe, katere po kakem vzorci lahko ponarede tudi naši domači rokodelci.

Pod. 52.

Pod. 53.

Kadar kipenje poneha, prične se vino čistiti in sicer tem hitreje, kolikor popolnejše je pokipelo. Meseca decembra ali januarija, ko se je vino učistilo, pretočiti je je prvič. To pretakanje je potrebno, da se vino ubrani slabemu vplivu droži in da se iz njega izločijo še one snovi, ki so v njem nepotrebne.

Drugič je vino pretočiti pred pomladanskim kipenjem, to je meseca marcija ali aprila. To je zato potrebno, da se novo drožje pri kipenju ne dvigne, kar lahko veliko škodi.

Žitna rja.

Večkrat se pripeti, da v gorkem poletju po kakem lahkem dežju ali še raje po megli rja napade polje daleč na okrog. Ljudje dolže meglo, da napravi žito rjasto. Trdno so prepričani, da imajo prav, češ, zakaj pa žito prej ni bilo rjasto, sedaj pa je.

Mnenje prostega ljudstva pa ni pravo. Megla rje ne nareja, pač pa jo pospešuje. Da pa to spoznamo, ogledati si moramo to bolezen nekoliko bliže.

Vsakemu kmetovalcu je znano, da napada rja razna žita, pa tudi sočivje, peso i. t. d. Rjo povzročajo glivice zajedalke. Teh glivic je več vrst in imajo kaj čudno življenje. Sicer se nekoliko ločijo druga od druge, vendar pa so si v obče tako podobne, da bode zadostovalo, če tukaj navedem eno najnavadnejših, ki napada vsa naša žita, pa tudi mnogo divje rastočih trav; to je žitna rja (*puccinia graminis* Pers.).

Da se bomo pa laže razumeli, ko bom popisoval njeno življenje, omenim naj, da je zarodna menjava, kakeršno bomo spoznali pri tej glivici, vsakomu znana iz živalstva. Pač vsakdo ve, da metulj ne rodi metulja, ampak iz metuljevih jajčec se izvale gosenice, gosenice se za bubijo in šele iz bub pridejo zopet metulji. Isto tako je na pr. pri rjavem hrostu (*melolontha vulgaris* F.). Samica znese v zemljo jajca, iz jajec se izvale ogrci, ti se zabubijo in iz bub izlezejo zopet hrosti, i. t. d.

Kdor se količkaj zanima za rastline, opazil je na češminji (*berberis vulgaris* L.) — in sicer na listji — rdeče pike. To je češminova bolezen, katero povzroča neka glivica. Prirodoslovci so jo imenovali „*aecidium berberidis*“. Mislili so, da glivica živi le na češminji. Toda prišli so na to, da tros (glivično seme), ki izpada iz rdečih pik na spodnji listovi strani, ne požene na češminji, marveč na žitu in nekaterih travah ter naredi tamkaj rjo. Kakor hitro dozori tros na češminji, raznese ga veter na vse strani in okuži žita in trave.

Ko tros dobi na novi raslini zadosti vlage, požene nitkaste izrastke, ki predero skozi listovo površino v notranjost in se tamkaj razrastejo. K večjemu v 8 dneh napravi glivica nov tros, ki predere rastlinam površino in napravi znane nam rdeče lise. V tem razvitku so imenovali naravoslovci glivico „*uredo linealis*“. Rdeči tros imenujejo tudi „poletnji tros“, kar pa ni povsem pravilno.

Ko rjasta rastlina začne doraščati in ne uživa več tako obilne hrane, pa glivica poleg poletnjega trosa, ki je enostaničen in rdeč, začne tvoriti tudi „zimski“ tros, ki pa je dvostaničen in rjav.

S poletnjim trosom zatrosi se največ rje. Trosa je jako mnogo in ker je silno droben, raznese ga veter daleč na okoli. Ker ima površina trosova čez in čez majhne izrastke, mnogo rastlin pa je tudi obrastenih z manj ali več laski, prime se tros prav lahko po listji in po bilkah. Ko dobi zadosti vlage, takrat pa požene, in rastlina je okužena. Od tod prihaja, da ljudje mislijo,

da provzroči megla rjo. Megla da trosu le potrebno vlage.

Dolgo časa so mislili, da se zimski tros le na češminji zopet razvija. Zato so nekatere dežele celo z zakonom zapovedale zatreti vse češminje do gotove oddaljenosti od polja. Toda novejša opazovanja so pokazala, da tudi zimskemu trosu ni treba češminja in da se tudi brez njega lahko razvija na drugih rastlinah. — Spomladi požene zimski tros kratke izrastke. Vsak izrastek se razdeli na vrhu v 3 ali 4 dele, in vsak tak del tvori na konci trosu podoben prah (sporidije). Ta prah okuži češminje ali — kakor nam je sedaj znano — tudi druge rastline.

V novejšem času pa so prišli tudi na to, da ni popolnoma prav, če imenujemo enostanični rdeči tros „poletnji“, dvostanični rjavi pa „zimski“. Poskušnje so namreč dokazale, da tudi rdeči tros prav lahko prezimi in razširja spomladi rjo.

Rja je rastlinam hud sovražnik. Napada jim zelene dele, posebno listje, okorišča se z njihovim sokom ter jih tako slabi. Razdeva pa jim tudi listno zelenilo. Listje je rastlinam prevažno. Listje použiva plinasto hrano, prebavlja nedušikasto hrano in diha. Čim bolj je listje poškodovano, tem slabše se razvija rastlina. Rjasto žito daje manj in slabjšega pridelka, nego zdravo. Poleg tega je pa tudi slama od rjastega žita tem slabša, čim huje se je je prijel rja. Rjasta slama je škodljivo krmilo. Prigodilo se je uže, da so živali vsled take krme pocepale, ali pa vsaj dalj časa boleale. Take krme bi torej prav za prav niti polagati ne smeli. Ker pa je mnogokrat preveč krmil rjastih, kmetovalec ne more drugače, da jih porabi. V tem slučaju naj ne polaga takih krmil samih, ampak pomeša naj jih z dobrimi. Prav dobro je tudi popariti jih in poškopiti s slano vodo. Nekateri pa rjastih krmil ne pokrmijo, pač pa jih porabijo za steljo. Toda tudi to ni prav. Glivični tros ostane v gnoji živ, in kmetovalec izpelje z gnojem tudi kužno snov na polje.

Zatiranje rje je zelo težavno, ker je glivično življenje tako čudno, rekel bi, nestanovitno. Če bi se zimski tros res le na češminji razvijati mogel, lahko bi zatrl rjo s tem, da bi zatrl češminje. Ker pa temu ni tako, pomagalo bo krčenje češminja le nekoliko. Priporočamo pa vendar le.

Nekatere vrste žitne rje razvijajo se tudi deloma na drugih rastlinah, na pr. „*puccinia coronata* — Corda“, ki se posebno rada ovsa poloti, na krljiki (*rhamnus frangula* L.) in kozji črešnji (*rhamnus cathartica* L.), „*puccinia straminis* — Fuckel“ na rastlinah srhkolistnicah (*asperifoliaceae**). Dobro je pokončevati vse te rastline.

Največe zavetišče in izgojevališče raznim vrstam žitne rje pa so meje in sploh vsi kraji, koder rasto razne trave dalj časa. Mehki glistnik (kopitnik, stoklasa — *bromus mollis* L.), pirnica (*triticum repens*) i. dr. prežive mnogo zajedalk. Zato je pa tudi treba odpraviti vse nepotrebne meje, kjer pa so potrebne, tamkaj naj jih prav mnogokrat požanjejo ali prekose, da se glivice ne morejo tako lahko razvijati. Take bolne rastline je najbolje požgati. Bilje (strnišče) po njivah, koder je raslo rjasto žito, podorati je kar moči naglo.

Izkušnje nas uče, da niso vse vrste raznih žit enako podvržene rji; tudi ena in ista vrsta ne v vsakem kraju enako. Zato pride kmetovalec le po izkušnji do pravih vrst, in če se bo tudi pri drugih prilikah izkušal oprostiti vseh škodljivih vplivov, obvaroval se bo mno-

* Volovski jezik (*anchusa*), gabez (*symphytum*) i. t. d.

gokrat precejšnje škode. Umevno pa je, da tudi tukaj velja gaslo „z združenimi močmi“. Če se boré vsi kmetovalci skupno, tem gotovejši jim je tudi uspeh.

F. Š.

Razne reči.

— **Volovje in kravje meso** je enako dobro in redilno. Kravje je finejše od volovjega. Da je kravje meso slabše, prihaja le od tega, ker krave navadno pobijajo le stare ter jih tako skrbno ne pitajo. Krava, katera se je rabila dolgo za molžo, se tudi ne da tako lahko opitati.

— **Nepremočljivi čevlji.** Če hočeš, da se ti čevlji ne premočijo, deni jih za več ur v gosto milno vodo. Tolščna kislina, ki se bode naredila, napolnila bode v usnji vse luknjice, in čevlji bodo nepremočljivi.

Vprašanja in odgovori.

Drugi odgovor na 182. vprašanje. Ako imam dve živinčeti, ki se sovražita, privezujem ju toliko blizu drugo tik drugega, da se moreta lizati. Izkušnja me uči, da se kmalu sprizajznita.

Vprašanje 187. Štirje posestniki, ki so bili pooblaščenci v zemljiško-odveznih rečeh, prodali so pri odmeritvi servitutnega gozda ves lov v gozdu in treh planinah davčne občine Savica kranjski obrtni družbi, in sicer za večne čase. Občina je mnenja, da je lov, kolikor ga je v eni županiji, skupna last. **Ali so upravičeni posamezni posestniki lov prodati, in če ne, kako je gori omenjeno prodajo razveljaviti?** (Ž. v B.)

Odgovor: Prodaja lova ni veljavna, ker lov prodati nima pravice niti občinski odbor, še manj pa pooblaščenci v zemljiško-odveznih rečeh, ki niso v prav nobeni zvezi z občinskimi stvarmi. Dohodek od lova pa prav za prav niti občinski ni, kajti § 8. ces. patenta z dne 7. marcija l. 1849. o izvrševanju lovske pravice določuje: „Letni čisti dohodek občinam odkazanega lova se mora koncem vsacega upravnega ali zakupnega leta razdeliti po obsegu zemljiškega posestva med vse zemljiške posestnike, na katerih zemljiškem posestvu, ležečem v občinskih mejah, občina izvršuje lov.“ Občina ne sme lova drugače izkoristiti nego le po zakupu, kajti § 7. gori imenovanega ces. patenta jasno določa: „Občina mora sebi odkazani lov ali nerazdeljeno dati v zakup, ali izvrševati lov po zvedencih (lovcih) v to posebe najetih“. Dalje pravi § 9. ravno tega patenta: „Vsaka občina je pod globo desetih do dvesto gold. kon. d. odgovorna za to, da se njej odkazani lov ne uporablja drugače, nego določuje § 7.“ Ako naj torej Vaša občina ne bode kaznjiva, ukrene naj, da se lov pravilno uporablja. Ukaz c. kr. ministerstva za notranje stvari z dne 15. decembra 1852. l. zastran uživanja lovske pravice določuje: „§ 1. Pravica lova na zemljiških posestvih katera so občinam po § 6. najvišjega lovskega patenta z dne 7. marcija 1849. l. odkazana za lov, ali katera so njih lastnina, se ne sme za naprej drugače uživati, kakor le po dajanju v zakup, katero politična okrajna oblastnija opravlja.“ Po našem mnenju pridete najhitreje brez vseh preprirov do uspeha, ako se občina obrne na okrajno glavarstvo z zahtevo, da ono takoj ukrene, da se omenjeni lov na podstavi § 1. ministerskega ukaza z dne 15. decembra 1852. l. da v zakup

Vprašanje 188. Žrebetna kobilica je sedaj, ko je žrebe 5 mesecev staro, prišla vsled bolezni ob mleko. **Kako in s čim naj žrebe redim, da nadomestim dojenje?** (J. D. v S. pri Komnu.)

Odgovor: Pet mesecev staro žrebe je najboljšo kar odstaviti, torej ni treba več iskati nadomestila za materno mleko.

O odstavljanji žrebet je brati v člankih „Konjerečeva opravila“ v 15. in 17. številki letošnjega „Kmetovalca“.

Vprašanje 189. Ali se sme gnojiti trtam precej po trgatvi, to je meseca oktobra? (I. J. v K. na Goriškem.)

Odgovor: Ako gnojenje pravilno izvršite, gotovo ne bod škodilo, če uže po trgatvi gnojite, vendar je pa to delo i mnogih obzirov prikladnejše za pomlad, ker se izvrši z oko pavanjem vred.

Vprašanje 190. Mnogokrat sem slišal, da je dobro, **grozdje ob trgatvi kar v kad polniti** in je potem pustiti tako ležati dva do tri dni, da se zgreje. Vsled tega nezrele jagode dozoriyo, zrele pa postanejo bolj sočne in pelhke. Prosim pojasnila, če je to ravnanje pravo? (J. P. v R.)

Odgovor: Kako je pravilno postopati ob trgatvi, pisali smo v več člankih v zadnjih številkah „Kmetovalčevih.“ Verjemite nam, če bi bilo res kaj na tem, kar Vi poročate, gotovo ne bi bili pozabili priporočati tega ravnanja. Ako malo preudarite, morate sami priznati, da ta „recept“, iz „nezrelega“ grozdja narediti „veliko“ vina, ni resen, ampak je ena izmed mnogih vrah, katerih imajo žalibog dolenski vinščaki še vedno obilo. Kaj pa je zrelo grozdje? Zrelo grozdje je tisto, ki je postalo mehko ter ima ob trgatvi kar je mogoče veliko sladkorja, a malo kisline. Glavna reč je sladkor, in čim boljše je grozdje in kolikor bolj je zrelo, tem več ima sladkorja. Od kod pa prihaja sladkor? Sladkor se dela iz tistih snovi, katere trta zauživa iz zemlje in zraka po listji. Ako ni listja, tudi ni sladkorja. Dokaz, da ostane grozdje kisló in sploh trdo in nezrelo, če trta izgubi vsled bolezni listje. Iz tega sledi, da grozdje zori in se sladi le na trti. Kakor hitro je pa grozdje odtrgano, se sladkor nič več ne dela in grozdje sploh več ne zori. Da je zdravo in zrelo potrgano grozdje, katero hranite na zračnem prostoru, o Božiči bolj sladko nego ob trgatvi, to naj Vas nikar ne moti. Tako grozdje se namreč suši, in kolikor bolj gine iz njega voda, tem slajše je. Nadalje nam tudi poročate, da zrele jagode tako spravljenega grozdja postanejo bolj sočne. Ali se niste nič vprašali, od kod naj pa pride ta sok? Nasprotno, zrela a nepokvarjena jagoda se žuši in postaja laža, slednjič se celo zgrbanči. Ako je pa jagoda ranjena, potem pa gnije, sok deloma pokipi in narejeni alkohol se spremeni v jesih, to je prične cikati. Iz kratka: To, kar nam poročate, ni ne le brezuspešno ob narejanji vina, ampak naravnost kar zelo škodljivo, ker s tem uže ob vsem pričetku zatosite v vino kali raznim boleznim.

Gospodarske novice.

* † **Gospodična Franja Blasnik**, solastnica tiskarne J. Blasnikovih naslednikov v Ljubljani ter član kmetijske družbe kranjske, je umrla 21. t. m. na svojem posestvu na Viču ter bila pokopana 23. t. m. v Ljubljani. Pokojnica je bila sicer le solastnica tiskarne J. Blasnikovih naslednikov v Ljubljani, v kateri kmetijska družba daje tiskati vse svoje tiskovine, a bila je v resnici sama gospodar tiskarni ter kot taka naši družbi skoraj skozi dve desetletji zelo veliko koristila. Ne le da je družbi stavila vedno najnižje cene, mnogokrat je celo pod ceno in tudi brezplačno tiskala, ako je šlo za kako koristno reč, za katero družba sama ni imela dovolj denarja. Z blago pokojnico je prominula v občé velika dobrotnica, a naši družbi je bila še posebno naklonjena, zato je smrt njena nam velika izguba. Bodi ji ohranjen v zgodovini kranjske kmetijske družbe najhvaležnejši spomin!

* **Osebnosti.** Dr. Roman vitez Lorenz pl. Liburnau, ministerjalni svetnik v o. kr. kmetijskem ministerstvu ter dopisujoč član naše družbe, je šel po več ko štiri-deseletnem službovanju v pokoj ter je bil ob tej priliki odlikovan z naslovom in značajem sekcijskega šefa. V Lorenzovem področju so bila vsa kmetijska učilišča v Avstriji. Večkrat je nadziral tudi naše slovenske kmetijske zavode, katerim je bil prav zelo naklonjen. — Dr. Giordano, vodja laškega oddelka kmetijske šole v Gorici, je šel v pokoj.

* **Konjarski odsek** o. kr. kmetijske družbe je imel 26. t. m. sejo, pri kateri so bili navzoči predsednik g. vodja Povše in odborniki gg. Gams, Lenarčič in Pirc. — Odsek ukrene, da se eden odbornikov udeleži nakupa konj za vojno, kateri bode 3. oktobra v Kostanjevici. Prošnji dveh občin za cesarske žrebce ukrene odsek svojčasno uvaževati. — K nakupu žrebcev o priliki mejnarodnega razgledovanja žrebcev pojde eden odbornikov. — Odsek deleži pogoje, pod katerimi se bodo 12. oktobra oddajale plemene žrebice nakupljene s podporo, katero je dovolila slavna kranjska hranilnica (glej današnji razglas med uradnimi vestmi.)

* **O prodaji plemenih žrebet** težkega plemena objavljamo med uradnimi vestmi razglas konjarskega odseka, na katerega posebno opozarjamo gorenjske konjerejce.

* **IV. konjska dirka v Št. Jarneji.** Ta dirka se je višila 17. t. m. po znanem vzporedu ob najlepšem vremenu in ob ogromni udeležbi. Dirkalo je vsega skupaj 70 konj. Ko je konjarski odsek pričel prirejati te dirke, bil mu je namen, z njimi privedi kranjske gospodarje, ki se pečajo z rejo plemenitih konj do tega, da bi spoznali, kolike vrednosti je izbira dobrih žrebcev ter da se vadijo sami pravilno voziti in da vadijo svoje konje na pravilen in hiter trab. Odsek je bil prepričan, da se morajo te dirke vsako leto vršiti in da bode moči govoriti o uspehu dirk morda šele čez deset let. Radostno konstatujemo, da je bil uspeh uže letos viden, kajti napredek proti l. 1889 je bil res velik. Nekaj gospodarjev, zlasti lastnikov mladih konj, je letos izvrstno vozilo, kajti njih konji so v enakomernem hitrem trabu brez bjača najlepše dirkali. V posebnem članku bomo še pisali o letošnji dirki, danes objavljamo le njene uspehe.

V I. oddelku, t. j. pri dirki tri- in štiriletnih kranjskih žrebcev in kobil (daljava 1612 metrov) je na cilj prišel prvi Franc Tratnik iz Št. Jarneja v 4 min. 22²/₅ sek. (darilo 100 gld.), drugi Ant. Straus iz Kostanjevice v 4 min. 34⁴/₅ sek. (darilo 50 gld.), tretji Josip Hrovat iz Brezovice v 4 min. 35²/₅ sek. (darilo 25 gld.)

V II. oddelku, t. j. pri dirki starejših kranjskih žrebcev in kobil (daljava 2418 metrov) je prišel na cilj prvi Josip Rus iz Mirne Peči v 6 min. 34²/₅ sek. (darilo 50 gld.), drugi Jurij Krišče iz Kočevske Stare Loke v 6 min. 36²/₅ sek. (darilo 30 gld.), tretji Martin Rangus iz Sela v 6 min. 47⁴/₅ sek. (darilo 20 gld.)

V III. oddelku, t. j. pri dirki konj brez razločka (daljava 2418 metrov) je prišel na cilj prvi Jan Hrovat iz Št. Jarneja v 6 min. 22 sek. (darilo 40 gld.), drugi Jan. Vrtačič iz Pristave v 6 min. 34 sek. (darilo 25 gld.), tretji Andrej Stritar iz Sv. Križa v 6 min. 45¹/₅ (darilo 20 gld.), četrti Martin Borze iz Mahorovca v 6 min. 51⁴/₅ sek. (darilo 10 gld.)

V IV. oddelku, t. j. gosposka dirka s parom konj (daljava 2418 metrov) je prišel na cilj prvi Ignacij Wutscher iz Brezovice v 7. min. 22²/₅ sek. (darilo srebrna kaseta vredna 50 gld.)

Naposled omenjamo, da je bilo oglašanih v I. oddelku 16 konj, v II. 21 konj, v III. 23 konj in v IV. 5 parov konj, torej skupaj 70 konj.

* **Premovanje konj za l. 1892.** se je izvršilo ta mesec. V nastopnih vrstah priobčujemo podatke o posameznih premovanjih ter imena odlikovancev.

Na premovanje z deželnimi darili v Bohinjski Bistrici 5. septembra so pripeljali 28 kobil z žrebeti. Dobili so premije: Josip Sušnik iz Nomena 15 gld., Andrej Šiljar iz Bistrice, Luka Dobrave iz Česnjice, Jakob Cesar iz Jereke, Lovro Bree iz Srednje Vasi, Miha Ravnik iz Bistrice, Matej Preželj iz Polja, France Logar iz Bistrice, Jan. Žnidar iz Broda in Anton Arh iz Savice, vsi po 10 gld.

Na premovanje v Lescah 6. septembra so pripeljali 12 kobil z žrebeti, 6 mladih brejih kobil in 12 žrebic. Dobili so premije za žrebetne kobile, in sicer: Anton Kržišnik iz Žirovnice 35 gld., Tomaž Prešern iz Lesec 20 gld., Franja Rozman iz Gorenjega Otoka 15 gld., Jarnej Božič iz Nove Vasi 15 gld., Janez Cotelj iz Zgoš 15 gld., Franc Zupan iz Smokuča svetinjo in Anton Žnidar iz Zgoš svetinjo. Za breje mlade kobile so dobili premije, in sicer: Franc Kozlej iz Smokuča 25 gld., Martin Rozman iz Bituja 20 gld., Luka Grilec iz Zapuž 15 gld., Janez Kolman iz Zlatne svetinjo in Valentin Paplar iz Mošenj svetinjo. Za žrebice so dobili premije: Josip Resman iz Brega 10 gld., Franc Benedičič iz Globokega 10 gld., Janez Marovt iz Radovne svetinjo, Janez Preč iz Nove Vasi svetinjo in Janez Svetina iz Brega svetinjo.

Na premovanje v Kranji 7. septembra so pripeljali 12 kobil z žrebeti, 16 mladih brejih kobil in 6 žrebic. Za žrebetne kobile so dobili premije: Janez Grašič iz Golnika 35 gld., Janez Merkun iz Brnika 20 gld., Anton Golob iz Stražišča 15 gld., Josip Križnar iz Stražišča 15 gld., Jakob Basaj iz Suhe 15 gld., Franc Dovžan iz Glonika svetinjo in Janez Pogačnik iz Kovorja svetinjo. Za breje mlade kobile so dobili premije: Janez Gros iz Gorič 25 gld., Franc Dovžan iz Golnika 20 gld., Rok Markelj iz Podbrezja 15 gld., Janez Vehovec iz Voklega svetinjo in Janez Šink iz Čirčič svetinjo. Za žrebice so dobili premije: Anton Golob iz Stražišča 10 gld., Andrej Hočevar iz Zapog 10 gld., Matevž Barle iz Luže svetinjo, Franc Jenko iz Podreč svetinjo in Janez Strupi iz Čirčič svetinjo.

Na premovanje v Kamniku 9. septembra so pripeljali 16 kobil z žrebeti, 5 mladih brejih kobil in 8 žrebic. Premije za žrebetne kobile so dobili: Matevž Mušič iz Trzina 35 gld., Janez Grajžar iz Vodice 20 gld., Alojzij Kralj iz Loke 15 gld., Primož Kržič iz Vel. Mengša 15 gld., Franc Oreš iz Vel. Mengša 15 gld., Josip Debevc iz Polja svetinjo in Franc Nastran iz Dobrave svetinjo. Za mlade breje kobile so dobili premije: Jakob Jerala iz Polja 25 gld., Janez Dežman iz Lukovice 20 gld., Janez Kepec iz Trzina 15 gld., Matevž Hubert iz Vesc svetinjo in Andrej Mejač iz Komende svetinjo. Od žrebic so dobili premije: Franc Kecelj iz Depale Vasi 10 gld., Janez Kvas iz Zaloga 10 gld., Janez Slapnik iz Zgornjega Tuhinja svetinjo, Matevž Pevc iz Imovice svetinjo in Matevž Jerman iz Dobrave svetinjo.

Na premovanje na Vrhniki 10. septembra so pripeljali 16 kobil z žrebeti, 5 mladih brejih kobil in 11 žrebic. Za žrebetne kobile so dobili premije: Franc Remškar iz Loga 35 gld., Franc Mrak iz Plešivce 20 gld., Josip Bernard iz Ljubljane 15 gld., Andrej Remškar iz Brezovice 15 gld., Peter Krmelj iz Kozarij 15 gld., Franc Vrhovec iz Dragomera svetinjo in Jakob Dolenc iz Iga svetinjo. Od brejih mladih kobil so dobili premije: Janez Oven iz Dobrove 25 gld., Janez Jeraj iz Vrhnike 20 gld., Josip Dolinar iz Kozarij 15 gld., Janez Sveteč iz Dobrunj svetinjo in Franc Seliškar iz Loga svetinjo. Od žrebic so dobili premije: Gabrijel Jelovšek iz Vrhnike 10 gld., Jakob Kovač iz Male Ligojne 10 gld., Janez Kržmanec iz Bevk svetinjo, Janez Jeraj iz Sinje Gorice svetinjo in Andrej Kovač iz Male Ligojne svetinjo.

Na premovanje v Ribnici 12. septembra so pripeljali 14 kobil z žrebeti, 2 mladi breji kobil in 10 žrebic. Dobili

so premije za žrebetne kobile: Bernard Kovačič iz Sodražice 35 gld., Josip Kreiner iz Kočevja 20 gld., Anton Grebenc iz Velikih Lašč 15 gld., Anton Epich iz Male Gore 15 gld., Jakob Češarek iz Dolenje Vasi 15 gld., Matija Križman iz Ribnice svetinjo in Josip König iz Oblarn svetinjo. Od mladih brejih kobil so dobili premije: Jurij Lesar iz Hrovače 25 gld., Rudolf Merhar iz Dolenje Vasi 20 gld., Matija Kreiner iz Sel 15 gld., Janez Andoljšek iz Orteneka svetinjo in Matija Pere iz Kovljarjev svetinjo. Od žrebie so dobili premije: Bernard Kovačič iz Sodražice 10 gld., Janez Levstek iz Bukovca 10 gld., Josip Košmerlj iz Loškega Potoka svetinjo, Janez Debeljak iz Loškega potoka svetinjo in Josip Kreiner iz Kočevja svetinjo.

Na premovanje v Trebnjem 14. septembra so pripeljali 18 kobil z žrebeti, 5 mladih brejih kobil in 13 žrebie. Dobili so premije za žrebetne kobile: Franc Adamič iz Muljave 35 gld., Florijan Zorko iz Družinske Vasi 20 gld., Josipina Hribar iz Velikega Gabra 15 gld., Frančiška Razdrh s Temenice 15 gld., Marija Hribar iz Velikega Gabra svetinjo in Josip Zagar iz Brezja svetinjo. Od mladih brejih kobil so dobili premije: Josipina Hribar iz Velikega Gabra 25 gld., Janez Bukovec iz Mizle Luže 20 gld., Janez Turk iz Loke 15 gld., Florijan Zorko iz Družinske Vasi svetinjo in Josip Stermole iz Vira svetinjo. Od žrebie so dobili premije: Josip Rus iz Mirne Peči 10 gld., Jakob Košak iz Bele Cerkve 10 gld., Anton Kotaklin iz Loke svetinjo, Jarnej Bukovec iz Velike Loke svetinjo in Janez Kristan od Sv. Roka svetinjo.

Na premovanje v Št. Jarneji 17. septembra so pripeljali 21 kobil z žrebeti, 14 mladih brejih kobil in 21 žrebie. Dobili so premije za žrebetne kobile: Ignacij Wutscher iz Dolnje Brezovice 35 gld., Anton Pečnik iz Gradišča 20 gld., Gabrijela Jombart iz Klevevža 15 gld., Anton Majzelj iz Št. Jarneja 15 gld., Anton Barborič iz Čadrožev 15 gld., Anton Kržišnik iz Mokronoga svetinjo in Josip Prijatelj iz Rakovnika svetinjo. Od mladih brejih kobil so dobili premije: Anton Stravs iz Kostanjevice 25 gld., Josip Globevnik iz Škocijana 20 gld., Janez Rabuse iz Kostanjevice 15 gld., Janez Vrtačič iz Pristavce svetinjo in Janez Strojina iz Ostrega svetinjo. Od žrebie so dobili premije: Matija Hosta iz Šmalčje Vasi 15 gld., Janez Vrtačič iz Pristavce 10 gld., Martin Rebsel iz Št. Jakoba 10 gld., Franc Martinčič iz Drame 10 gld., Anton Majzelj iz Št. Jarneja svetinjo, Janez Strojina iz Ostrega svetinjo in Matija Kirin iz Velikega Podloga svetinjo. — Deželna darila po 5 gld. so dobili za mlade kobile: Anton Hrovat iz Št. Jarneja, Franc Tratnik iz Št. Jarneja, Josip Hrovat iz Brezovice, Fr. Ostrožnik iz Mokronoga, Martin Rangus iz Sela in Janez Lužar iz Dolnjega Gomiljskega.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Posnetek iz zapisnika družbenega občnega zboru dne 9. junija 1892.

(Konec.)

Gospod Babnik (Bizovik): To, kar je naglašal gospod zastopnik Novomeške podružnice, še huje čuti okolica Ljubljanska. Jaz bodem govoril le o oni vasi, in ta je Bizovik. Kaj se godi pri nas? Dve, tri dekleta, ki hodijo delat v tovarno, hodisi v Velče ali v c. kr. tobačno tovarno v Ljubljani, priskrbe si stanovanje. No zdaj, mislijo si, smo proste. In kaj je nasledek? Rod za rodom se goji, in kdo plačuje, ko občina! Danes imamo v Bizoviku letnih plačil uže 1100 gld., katere imamo plačevati za nezakonske otroke. Seveda prvi čas odda taka ženska otroka varuhinji, a ko ob meseci in zopet ob meseci le denarja ni, nese ga k županstvu, in nasledek je ta, da mora občina plačati.

Gospod Ribnikar: To vprašanje, namreč poselsko, je res pereča rana na truplu kmetovalca. Nasvetovati bi si usojal, da bi glavni odbor do prihodnjega občnega zboru izdelal natančen poselski red, katerega naj bi potem občni zbor odobril in predložil višim oblastvom v potrdilo.

Društveni tajnik: Pritrditi moram predgovorniku, ki je izjavil, da je poselsko vprašanje zelo pereče za kmetovalca. Jaz dostavljam tej opravičeni tožbi, da posebno po planinskih deželah kmetovalci mnogo trpe vsled poselskih razmer. Jaz menim, da se kmetijske družbe glavni odbor pouči o poselskem redu, kakega imajo na Štajerskem in Koroškem, da dobi tamošnje poselske ređe, jih pregleda, našim krajnim razmeram primerno priredi, pošlje potem načrt podružnicam v pregled in posvetovanje in potem prihodnjemu občnemu zboru predloži načrt novega poselskega reda v odobrenje. Prodloga gg. Ribnikarja in Pirca se vzprejmeta.

Gospod Rohrman (zastopnik podružnice Novomeške): Jaz bi si usojal glavni odbor naše častite družbe opozoriti na neki nedostatek v prospah govedoreje. Od teleta je sedaj plačati užitnine 59 kr., ako je enoletno, od druge goveje živine pa po 3 gld. 30 kr. Dokler ima tele mlečne zobe, nikakor ne ugovarjam temu načinu pobiranja užitnine. Naš kmetovalec proda precej telice, junceve pa ne. Vender pa bi bilo koristno, da bi, ker se pobira od junca tudi užitnina, ko ima še mlečne zobe, bila enako visoka, ko od odrasle živine. Tudi je treba bolj natančno določiti, koliko se ima plačati od goveje živine, ki je težka le do treh kvintalov, ali pa od živine, ki tehtta 7 do 8 kvintalov. V ta namen naj bi se porabila Matijevečeva mera, da se bodo vedeli po nji dacarji ravnati. Prosim glavni odbor, da o tej rečipotrebno ukrene. Predlog se vzprejme.

Gosp. Rohrman: Izreči mi je željo, naj kmetijske družbe glavni odbor opozori prečastite gospode duhovnike in učitelje, da blagovolijo kmetovalce poučevati, kdaj se je treba za odpis davka, če je po uimi poškodovan pridelek, oglasiti pri dotičnih oblastvih.

Društveni predsednik gosp. Murnik: Tej želji boše glavni odbor gotovo ustregel, o tem nam ni treba glasovati.

Gospod učitelj Ribnikar: Slavni zbor! Zbrali smo se danes na najbolj številno obiskovanem občnem zboru, odkar obstoji naša častita starodavna kranjska kmetijska družba. In ako se vprašamo, kdo nas je toliko privabil, odgovoriti si moramo, da res častno delovanje našega glavnega odbora, posebno pa neurtudno delovanje našega prečastitega gospoda predsednika, kateri si je pridobil za prospeh kranjske kmetijske družbe res nevenljivih zaslug. Pokazali so častiti društveniki vže pri volitvi predsednika, da umejo ceniti izredno delovanje našega prečastitega predsednika gospoda cesarskega svetnika Murnika, a jaz si usojam, v imenu vseh članov izreči mu pristrčno zahvalo in iskreno željo, naj bi naš prečastiti gospod predsednik deloval še mnogo let v korist in blaginjo naše kmetijske družbe. Bog ga živi! (Občno burno odobravanje in navdušeni živioklici.)

Društveni predsednik gospod cesarski svetnik Murnik: Slavni zbor! Na to nepričakovano in nezasluženo zahvalo (oporekanje) nisem bil pripravljen. Izrekam za njo pristrčno zahvalo, in bodite, gospodje, uverjeni, da bodem povsod deloval za napredek našega kmetijstva in gotovo z uspehom, ako me bodo glavni odbor in prečastiti člani z isto gorečnostjo pri mojem delovanju podpirali kakor doslej. Uspehi bodo v prihodnje gotovo še dosti lepši, nego do zdaj, in v to pomozi Bog! (Burna pohvala in dobroklici.)

Gospod Peče: Nasvetoval bi, da bi bilo v našem kraju v Loži ali vsaj v bližini, to je v Starotrški občini, premovanje živine. Ugajal bi ta kraj ne le živinorejcem v Loži, nego tudi Cerkničanom in živinorejcem Starotrškim. Živinoreja se je v našem trgu lepo povzdignila, torej bi prosil, naj bi bilo premovanje vsaj l. 1893. v Loži ali v njega bližini.

Gospod predsednik Murnik: Tej želji boše glavni odbor radovoljno ustregel. Ako letos ne bode mogoče, gotovo drugo leto, ker gleda glavni odbor zmerom na to, da se vrši premovanje živine, koder ga že dolgo ni bilo.

Gospod Likar: Izrekli smo uže zahvalo prečastitemu našemu gospodu predsedniku. Jaz gotovo v soglasi z vsem zborom nasvetujem, da se izreče zahvala občnega zbora in priznanje za izvrstno delovanje našemu društvenemu tajniku. (Živahni dobroklici.)

Društveni predsednik gospod Murnik: Splošno odobravanje predloga, naj se izreče gospodu društvenemu tajniku Gust. Pircu za njegovo delovanje zahvala in priznanje, preverilo me je, da je slavni zbor enih misli o tem. To me jako veseli, kajti naš društveni tajnik ni le mož, kateri stori toliko, kar mu je dolžnost, nego on stori še dosti več, za kar mu gre iskrena zahvala in priznanje. Da se to konstatuje, prosim, da gospodje vstanejo. (Ves zbor vstane mej burnimi živio- in slav.-klici.) Predlog je soglasno vzprejet.

Društveni tajnik gospod Gustav Pirc: Slavni zbor! Laskava zahvala, katero ste mi ravno zdaj skoraj soglasno izrekli, izpodbujala me bode i nadalje delovati na korist kmetijstva. Saj je napredek kmetijstva najvažnejša reč za prihodnost našega naroda. (Živahni dobroklici.)

Društveni predsednik gospod cesarski svetnik Murnik: Dnevni vzpored je rešen. Predno pa končamo današnje zborovanje, izrekam vsem gospodom še enkrat zahvalo za mnogobrojno udeležitev. Upam, da bodo današnji sklepi uspešni, in želim, da bi se ravno tako zdravi in veseli kakor danes sešli zopet drugo leto pri občnem zboru. V to pomozhi Bog! Bog Vas živi! (Živio- in slavaklici.) Zborovanje se je končalo ob 1/4 na 2 popoldne.

Nakupovanje konj za c. in kr. vojno!

Vsled prizadevanja semostalnega konjarskega odseka c. kr. kmetijske družbe kranjske je visoko c. in kr. vojno ministerstvo odredilo z odlokom z dne 15. septembra t. l. št. 2250/3, da bode uradovala dne 3. oktobra t. j. v ponedeljek po sv. Mihaelu (semenjski dan) dopoldne ob 10. uri v Kostanjevici asentna komisija za remonte ter kupovala konje za c. in kr. vojno.

Podpisani odsek pozivlje vse kranjske, zlasti pa dolenske konjerejce, da pripeljejo pred imenovano komisijo tiste svoje konje, ki so na prodaj ter so sposobni za vojno.

Konjerejci! Podpisani odsek se je dolgo trudil, predno je dosegel ta velevažni čin visokega c. in kr. vojnega ministerstva, ki naj naredi našo konjerejo dobičkonosnejšo, a sedaj je pa na Vas ležeče, da pripeljete pred asentno komisijo obilo sposobnih konj, vsled česar se bode potem vršilo to nakupovanje redno in vsako leto in vsled česar bode potem mogoče konjerejem svoje konje boljše in laže prodajati. Pripeljite pa svoje konje skrbno osnažene, pravilno podkovane, z ostrizenimi bicelji, z lepo uravnano grivo in ravno takim repom. Vadite zadnje dni svoje konje tudi v prepeljavanji, da se lepi in gosposki pokažejo pred komisijo.

Samostalni konjarski odsek c. kr. kmetijske družbe kranjske.

V Ljubljani, 20. septembra 1892.

Posnetek iz določil konjarstva c. kr. vojne:

Asentna komisija sme kupiti le tiste konje, od katerih je pričakovati, da bodo dosegli vso sposobnost za službo v vojski, zato se je ozirati le na tiste konje, ki so prave rasti, v katerih teče „prava kri“ in ki so prav vzrejeni; to velja posebno za konje za ježo.

Kupljeni konj mora biti brezdvomno uže štiri leta star, a ne starši nego sedem let.

Za sposobnega konja za kavalerijo in za konja za ježo pri artileriji se plača 250 gld., za vožnjo pri artileriji sposobnega konja pa 350 gld.

Razglas

gorenjskim konjerejem, ki žele kupiti lepih žrebce težkega (pinegavskega) plemena za rejo.

Vsled velikodušne podpore slavne kranjske hranilnice more podpisani odsek oddati nekaj plemenih žrebce težkega plemena tistim konjerejem, ki se hočejo pečati z rejo težkih konj. Vsled tega se razglašuje: Samostojni konjarski odsek c. kr. kmetijske družbe bode prodal.

v sredo 12. oktobra dopoldne ob 10. uri nu dvorišči podkovske šole (živinozdravnice) v Ljubljani na Poljanski cesti nekaj odstavljenih lepih žrebce težkega plemena pod nastopnimi pogoji:

1.) Žrebce se bodo oddale po dražbi ter izklicale s polovico tiste cene, katero je plačal odsek.

2.) Kupec se zaveže s pismom:

- da bo žrebico vzredil pravilno,
- da jo bode tri leta staro pripustil k cesarskemu žrebcu,
- da jo bode najmanj do konca četrtega leta obdržal za pleme,
- da jo, če jo lotem proda, odda le kranjskemu kupcu za rejo,
- da povrne, če se ne bo držal teh pogojev, odseku tisti denar, kolikor manj je dal on nego odsek pri nakupu žrebice.

Kupljene žrebce so lahko deležne vsakoletnih državnih premij, in odsek prav zelo želi, da se te živali tudi pripeljejo k premovanjem.

Samostojni konjarski odsek c. kr. kmetijske družbe kranjske.

V Ljubljani, 26. septembra 1892.

Franc Povše s r., predsednik.

V a b i l o

k občnemu zboru podružnice c. kr. kmetijske družbe v Krškem, ki bode v četrtek 6. oktobra t. l. ob 2. uri popoldne v „Bralnem društvu“ v Krškem.

Dnevni red:

- Pogovor o letini.
- Volitev novega predsednika ter odbora.
- Razni predlogi.

K obilni vdeležbi vabi

podpredsednik

Iv. Knavs s r., vikar.

Razglasilo.

Na podstavi deželnega zakona z dne 18. februarja 1885. l. (dež. zak. št. 13) se s tem splošno naznanja, da morajo posestniki žrebcev, kateri hočejo v prihodni spuščalni dobi spuščati svoje žrebce za plemenitev tujih kobil, zglasiti te svoje žrebce najpozneje

do 1. decembra 1892. l.

pri političnem okrajnem oblastvu, v katerega okoliši se nahaja stajališče žrebčev.

Dovoljeno je, zglasilo izvršiti pismeno ali ustno; ob enem pa je naznaniti ime in priimek, potem stanovišče žrebčevega posestnika, kakor tudi pleme, starost, barvo in stajališče žrebčev.

Za žrebce sploh pod 4 leti in za nöriške žrebce pod 3 leti se ne dajejo dopustila za spuščanje.

Kje in kdaj bode izborna komisija zglašene žrebce pregledavala in za nje dajala dopustila, dá se ob svojem času na znanje.

C. kr. deželna vlada za Kranjsko.

V Ljubljani dne 12. septembra 1892.

C. kr. deželni predsednik:

Winkler s r.